XV

1911

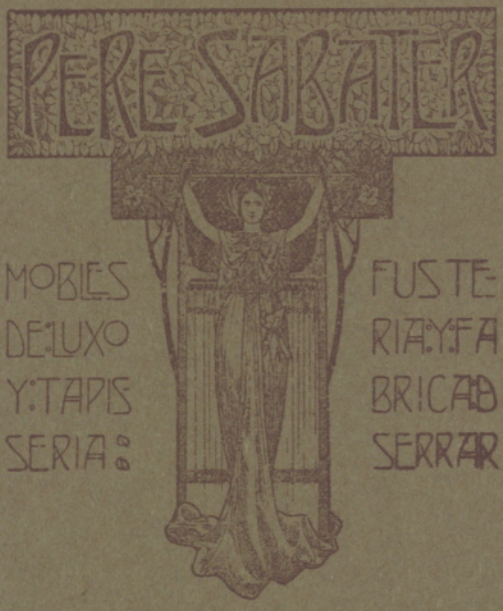

MOBLES DE LUXO Y TAPISSERIA

FUSTERIA Y FABRICAT SERRAR

:: :: Imprempta i Encuadernacións

Treballs Comercials i de luxo

Especialitat en la Confecció de

MOSTRARIS

MARCET Y FIGUERAS

Sant Joan 14 i Nou 57.-Teléfono 857.—TERRASSA

Any II Mars MCMXI Nom. XV

CIVTAT REVISTA MENSVAL

Redacció i Administració: Sant Joan, 14. // Terrassa

BIBLIOTECA MUNICIPAL
SOLER Y PALET
Lote Soler y Palet
Donativo de Palet y Barba
Terrassa

SUMARI

«Del Curs Miquel-Angel» Alexandre Galí. — «Presentació de Miquel-Angel» Fragment de la primera conferencia de Josep Lleonart. — Heterodoxes, «Lletra de Gladius periodista i ciutadá de la Terra, á Mestre Aurelius Pulverus, astrónom i ciutadá del Cosmos» Gladius. — «De la incomparable *puntualitat* de l' Horta» Chiron.—«Noces de Papellona» (Fragment) M. Bouchor.— «Disquisicions pedagógiques en Art: del llógic procés sintetic» Rafel Benet Vancells. — «Cróniques i comentaris» — (Gravat) «Estudi» Isidre Nonell.

BIBLIOTECA DE CATALUNYA BC

DEL CURS MIQUEL ANGEL

ARA que Miquel Angel és arribat ja á Terrassa i el curs sobre la seva vida s'es obert am tot el cerimonial que exigeix la seva importancia, será bo explicar la genessis de l' obra cultural que 's realisa.

Aixó era á la Escola de Mestres. Tots haureu sentit á parlar de la nostre poc sortada Escola de Mestres que havía de produir la legió de mestras i mestres nous, formats aposta segons els canons del nostre credo nacionalista i imperialista, nodrits vigorosament de la sava de nostra vida nacional xuclada arran mateix del nostre viure, i plens de tota idea nova i sana, pedagogica ó no pedagogica, que guspiregés pel mon dels homens.

Allá en Josep Lleonart, el presentador de Miquel Angel, hi en-

Per autorisació del Director
Alexandre Galí

senyava Literatura; més ell, interpretant magníficament l' esperit de la Escola no concebí pas aquesta classe, segons s'istila, com l' estudi maravellat de les obres literaries cercant les seves belleses en els seus components ó les seves tramoies d' efecte, puix tingué prou d' enteniment per veure que aqueix estudi—per altra banda molt de lloar—no te trascendencia educativa aturant-se en el coneixement sec i desnu de l' esquelet de l' obra ó, tot lo més, en un lleuger escalf d' admiració. Aixis se pot apendre la manera de fer quadros ó d' escriure versos; pero dificilment se fan poetes ó pintors. I no te rés d' estrany, puix al descompondre una obra literaria, tot s'hi troba menys precisament *alló* del artista, aquella forsa humana arbitraria que fa moure i combinar les diferentes parts i crea l'unitat maravellosa que 's l'obra d' art. Perxò en Lleonart decidí presentar als alumnes de la Escola de Mestres, no l' *obra*, sino l'*home* que fa l' obra, i aixis, no tant sols hi guanyava prodigiosament la coneixensa de l' obra que 's veia desentrotllar en la seva concepció dins el mateix ventre espiritual de l'artista, sino que obtenia aquella gran forsa educativa que necessitava pels seus oients, capassa de fer de cada un d' ells un creador. I això no costa de compendre. Al estudiar, com ho fa en Lleonart la vida d' un artista, se veu de quina combinació d' ideals, de passions, de vicis i de virtuts, de costums, d' accions i de reaccions pobríssimament humanes en raja la *força* aquella prodigiosa, infinita i eterna qui s'empara de la materia buida i en fa Art viu. I tot això es de tots. Aquestes passions i ideals i miseries son materia prima per fer obres. No és pas la gracia divina ó la inspiració el pern central, sino aquesta vida quotidiana vulgar i adotzenada. Ja es hora de que n' estém convensuts de que 'ls artistes els sants, els grans homes, han sigut gent com nosaltres am la nostra mateixa vida de minuts un darrera l' altre, de batecs de cor, de pensament, de mirades, de gestos infims apilotats sens parar cada minut. La gracia si decás va venint. I no hi ha dupte

que si's vol formar artistes (que dic artistes homes, homes, homes) aqueix estudi de l' economía vital dels grans creadors es d' una importancia inmensa per regular la propria economía i posar-nos á tots en la situació d' humiltat, de vigilancia, de caritat necessaria á la eclosió de la forsa generadora d'obres dins el nostre esperit.

Això fou una troballa trascendentalíssima d' en Lleonart i per això, el seu curs sobres la vida d' aquell home integralment intensissim qui fou Benvenutto Cellini, no podia pas acabar-se i morir silenciosament dins les aules de la Escola de Mestres hont va naixer. Aviat aqueix nostre vigilant mestre en inquietuts, Xenius, s' en va adonar i ho va trametre com un bateg del temps en el seu actualíssim Glosari. Llegiu la glosa «A Mitja mel» d' ara fa un any i mitj á la vora, i una altre glosa d' uns quants díes més ençá qual titol no recordo.

Mes tampoc la trascendencia de l' obra de 'n Lleonart podía morir aquí. Se tractava d' una acció tan humanisadora, tan forta per escampar vida, que 's podia dur i calia, dur-la á la plassa pública tan erma i pobra de bona xeixa, i allá escampar la llevor á gratcient confiant tant sol en la bona calitat de la terra per esperar la cullita abundosa. Calia qu'es prediqués al poble mateix, qui te la forsa de les passions i dels vicis i de les virtuts,com eren els grans homes formats d' aquets elements i com amb aquets unics i preuadíssims elements regulats i conduhits s' arribava á la gloria de les creacions sublims.

Per això un dia de les festes de Nadal de 1909, uns quants amics (entre 'ls quals s' hi contava humilment el que suscriu) trobant-se aplegats á casa D. Eugeni d'Ors, decidiren, per iniciativa de Xenius, fer anar Miquel Angel á Terrassa, Ciutat de sos amors, com á cap-devanter d' un legió de grans homes que hauran de presentarse per ser vistos i coneguts i amats en Universitat Popular.

ALEXANDRE GALI.

PRESENTACIÓ DE MIQUEL ANGEL

(FRAGMENT DE LA CONFERENCIA LLEGIDA Á LA ESCOLA D' INDUSTRIES EL DIA 26 DEL PRESENT MES)

. . . . . .

AVUI comensaré per llegir-vos un resum de lo que será cada una de les set conferencies en que distribuiré 'ls meus comentaris. — Pro no passaré an aqueixa lectura sense primer de tot pagar-vos un deute de cortesía. Fóra poc decent l' haber posat peu á Terrassa descuidant-nos l' hoste anunciat, i per això, an que siga amb alguna pressa, directament dec presentar-vos-el. En les persones vives, lo que de bell comens podem fense nostre, és, la fesomía, abans i tot de coneixer el seu llinatje i costúms, doncs també 'ns plaurá que lo que vos quedi d' aquesta primera visita de Miquel-Angel siga la seva estampa.

Diuen que tenía una alsaria mitjana, era ample d' espatlles, tot ell accentuat d' ossamenta i més aviat nerviós que provist de carn. Les penalitats voluntaries que s'imposava de dormir poc,en habitacions malsanes, i á temporades amb els vestits posats, de treballar amb excés, de menjar i beure escassament, habíen contribihit á la deformació del seu cos. Sobre d' això, les catorze malaltíes que 's conten en sa vida i la mala mar constant del seu esperit. Cada actitut i expressió de Miquel Angel duien gravat aquell gemegar silenciós que vé d' haber-se habituat al sofriment, i en la seva carn aiximateix se mostrava marcit; amb aquella capa ombríua del color terrós ó pálit, ben dissemblant de la complexió rosada i donzellesca de Rafael, ó de la fredor cuidada de Leonardo de Vinci. Caminava, doncs, Miquel-Angel amb la espatlla fent pont, el ventre proeminent i el cap d'una actitut enterca; aquest cap de crani arrodonit, de front quadrat, amb escassos cabells negres esburrifats, solía veure's cobert d' un capell de feltre negre molt enfonzat. Els ulls no gaire grans, verdejants i salpicats de menudes taques grogenques i blavoses esguardaven amb una vivesa punyenta, pro no pas agressiva. Un s' afigura á Miquel-Angel en conjunt amb un caient meitat de mendicant, meitat d' epileptic estingit. A les deformacións de Miquel Angel s' hi afegía la del seu nas ample i recte que había quedat aplanat en sa base per mutilació dels cartílecs, efecte d' un cop de puny que sent de setz'anys rebé del seu company Torrigiani, aquest aplanament del nas, fent ressortir per contrast l' os del mateix, i altrament tenint Miquel Angel l' os frontal senyaladament abultat part demunt les celles, el seu perfil debía tenir un carácter personalíssim á causa d'aqueixa doble accentuació dels ossos. Seguint la corvatura de les celles i justament en lo que deia la proeminencia ossosa, el front de Miquel Angel quedaba com bipartit per dos rengles d' arrugues, entre els quals en la mateixa rahel del nas

i seguint el seu vertix, unes altres com unes comes regulars s' hi dibuixaven; les conques dels ulls en sos costats eren igualment radiades d' arrugues. Dels badius del nas devallaven més fondament els solcs del desengany cavant les galtes begudes, marcant més els pomuls sortits, fins á morir als dos costats de la boca; aquesta era de una resignada finesa i revellida, mostrant avensat el llabi inferior. Un bigoti caigut venía á barrejar-se amb la barba esclarida acabant en forca i á travers d' ella ens afigurém, quan l' artista se mostrava á plé sol, veure-hi llambregar enfora, la carn de la mandíbula jossana. Fins á les tempres s' enfilaven unes patilles escasses.

Dessota aquesta fas marcida, vetllada per les llanties vives i pietoses dels ulls, pessigada arreu pel dolor, el cos castigat del gran home, al desembossar-se del mantell romá de tons apagats solia apareixer vestit d' una brusa curta de treball lligada arran de cintura per una corretja hont debian reposar prous vegades, armades dels acers, les mans hont tremolava la febre divina predestinant-les á la creació que té de ser maravella dels nostres ulls; era també usual al artista la calsa curta am polaines, aixi com els esperóns i la ajustada bota de cavalcar. Aixis cenyit i ab els esperons al taló, enmantellat de fosc i cobert del capell ombrós, fou posat al sepulcre pera el darrer viatje.

Cal am tot no afigurar-se á Miquel Angel com un d' aquells homes que son carn de protesta i solsament de mostra-rse, semblen apagar clarors i marcir primaveres, ni tampoc com un d' aquells que 'ns deixen endevinar una natura estraviada en els seus destins per la desgracia. Ell no és pas el de mirada estingida, el de cos aba tut, que demana la terra, que al asseure's tendeix á descarregar-se del pes insoportable dels brassos, en que 'l bust s' inclina á flectir, i la testa, á decaure, un d' aquells cossos hont la roba hi queda marcada ab un deixament encomanat del abandó dels muscles. Aquest sería un Miquel Angel sense la satisfacció de crear, sense la flama intensa qu' era sa única forsa activa, sense la nerviositat que aqueixa comunicava á la carn, sense les llambregades que infonien sublimitat als seus personals dolors, sense aquella voracitat que sentia per tot quant tingués forma humana. Pró de totes maneres cal compendre bé la naturalesa d' aqueixa forsa quina major intensitat era concentració, i la espansió un llambrec solsament d'ella. Tota afectiva i espiritual es la flama de Miquel Angel. Fora d'això ell no és pas l'home actiu, emprenedor i vividor, i és tant aixis, que en els contats moments decidits de Miquel Angel, sempre s' hi nota darrera'lgeste actiu, una recóndita vacilació com la del febrós, com la del home á qui desvetllém de nits i l' hi demanem algún acte decissiu trobant-se encara mitj adormit. La conjunció d' aqueix apagament. i d' aqueixa flama la veurem mes clara al mostra-se projectada sobre 'l llens, la primera creació personal del artista.

. . . . . .

JOSEP LLEONART.

LLETRA DE GLADIUS, PERIODISTA I CIUTADÁ DE LA TERRA, Á MESTRE AURELIUS PULVERUS, ASTRÓNOM I CIUTADÁ DEL COSMOS

OH! I qu' es prou que no 's pugui parlar de cosas del cel i dela nit i dels astres sens fer somriure á la gent! No sembla sinó que les esferes siderals hagin sigut donades en patrimoni á la literatura romántica, i avui gayre bé no 's pot nomenar la Lluna sens pensar en el Pierrot i el Tenorio, ni el Sol sens evocar els nostres ruralistas i segadors, ni en les Estrelles sens despertar el nom—massa popular — den Flammarión. Els filisteus ne riuen de tot això, i ne riuen també els snobs. Del cel estrellat—lírica contemplació—quin home modern no sab perfectament prescindirne?...

Nosaltres, gent activa i práctica, som poc amichs d' aixecar el cap, de nits. Temém la contemplació de la gran maravella, ó temém la turbació del gran misteri? Nosaltres, gent curiosa, defugim l' apetit de mirar fit á fit lo ignot, de por de serne absorvits i deshumanisats. Una persuasió secreta, intima, innata, ens diu i assevera que 'l gran misteri no será may esbrinat, mentres homes visquin sobre la terra... i això es lo que, en el fons del fons, ens fa desentendrens dels afers cósmichs: la Ciencia humiliada, la Ciencia vensuda, aclaparada per una afirmació del gran ordre i armonia de la materia, de lo Objectiu, de la substancia prima del Univers,que se li escapa, que se li escapará infinitament. Els únichs qui gosarán á mirarla de cara. son els poetas i els versayres, i darrera d' ells el poble, el gran romántich, que envia á sadollar la sed insaciable de misteris, per l' entremitj d' una legió d'aficionats innúmers i variadíssims.

Mes, tenim dret, de debó á prescindir de la negre volta? Ab quin dret limitariem la nostra vida concentrantla en el recó de Cosmos qu' ens ha sigut donat per habitacle? Si amém la Veritat no es *veritat* tot alló? Si amém lo Positiu, no es *positiu* tot alló? Si acatem, adhuc, la sobirania de lo Material, no es tot alló *materia*, *cos*, *forma*, ? I si volém Llum, no es *llum*, tot alló? Llum meravellosa, tant i tant inmensa, excelsa i esclarida que sols la miseria nostra, la limitada suficiencia de

nostres migrats ulls i de nostres migrats instruments pot véuren unas pocas guspiras quant tot el Firmament es—segons els mellors aparells semblen deduhir—una brasa d'or espurnejant sens el menor indici d'ombra.....

MENTRES nosaltres els ciutadans de la Terra fem biologia i metafísica, i creyém i dihém trovar en nostres mans i dins nostre cap el principi i el fi, el com i el qué, la rahó i el motiu de totas las cosas, i adhuc creyém copsar el misteri de la Creació i de tot lo creat, i suprimim tot lo que 'ns fá nosa, prescindint, correntment, del sentit de *la vertical ascendent* i oblidant en la determinació de las lleys universals sovint á tot l' Univers, sens altre experimentació que el de la historia i la extensió d' un miserable planetot de cinqcents deu millions de kilómetres, vos, ciutadá del Cosmos, ab un peu aqui, i altre peu allá dalt, á la estrella Sirio, vos troveu entremitj de la estelada, talment com á casa vostre.

¡Com vos son familiars els ciutadans de la volta estelada! Cada nit, al eixir al terrat i focar el telescopi, els aneu saludant un á un, com á compares vehins:—Bona nit compare Mars, qué tal? com heu passat el dia?—I vos, vell avi Jupiter, com aném? sempre núvol, eh?—Hola, vet' aquí á Saturn, tan ufá com sempre!; que s' hi ha de fer!—Ah! ¿no sou Venus, lluhenta com cada nit? Ai carám, quant m' alegro de véureus!...

Dels vehins, passeu als amics, dels amics als coneguts, dels coneguts als sols coneguts de vista, fins als últims recons del cel visible.—Tots els meus respectes, dama Ossa Major.— A vostres peus, madona Andrómeda. Un somriure pera vos madamisela Alfa del Altair, que ab tal gentilesa me permetereu retratarvos...

MENTRES aixó passa, la terra, *ce bon vieux planète,* s' esmuny sota dels vostres peus, vostre cos mateix se fon, i no resta de vos mes que l'ull, flotant, perdut en la inmensitat, com passatjer embarcat en el telescopi, qui, com un petit vaixell capritxós passeja vostre esperit per la negror infinita.

Llavors, tota la terra s'es perduda pera vos; aquesta Terra, aquest astre extrany ahont s' hi veuen iglesias i carrils, ahont s' escriuen diaris i s' hi fan eleccions, s'es perduda en l'espay. Cal retornarhi, peró. No es bó passar la nit diluit per l'Univers. I al baixar del telescopi—tot ple encara de las delicias inefables d' una excursió per las Pléyades, per aquella escaparata de joyería esplendenta, curulla de riquíssims diamants que fulguren demunt del vellut negre, en un llunyá recó de la Ciutat còsmica, arriveu—desembarqueu—á vostre allotjament terrestre, baix, fosc i barroer de miserable planeta secundari qu'ha de llogar la llum, talment com sos mateixos estadans.

Oh, i com ho troveu tot mesquí, comprimlt, esclau, vá i obscur, després de tals magnificencias! Com se vos ompla el cor de la amarga tristesa, del sobirá despit, de no veureus erguit en el centre del Univers!

PERO llavors soc jo qui vos invito á altre excursió dintre de vos mateix.

Existeix alguna cosa tan gran, tan alta i tan magnífica i tan meravellosa com la volta del cel.

Existeix una cosa tan inmensa, tan misteriosa, tan fosca i alhora tan lluminosa, tan insondable, que també una persuasió secreta, intima, innata, ens diu que jamai en aquesta vida ne podrém saberne el principi i el fi, el com i el qué, la rahó i el motiu...

Aquesta cosa, que sent a dintre de nosaltres mateixos no podem pas copsar ni compendrer ni governar ni prescindirne, que no sabém hont comensa ni hont acaba, que s'ens escapa i s'ens escapará sempre, i per virtut de la qual, precisament, tenim noció de la grandesa del Univers, i de la petitesa nostra... es la Conciencia Humana.

La conciencia del home té la fisonomía mateixa de la volta estelada: un mateix misteri la sagella ab una semblansa de familia.

L'Univers i la Conciencia son units per vinculs de germandat, i ho portan gravat al demunt, car son fills d' un mateix Pare.

GLADIUS.

DE LA INCOMPARABLE *puntualitat* DE L' HORTA

(ELOGI D' UN ENTUSIASTA CLIENT)

NO tothom está d' acord—deixeu-mo dir—ab lo que 'l mot *puntualitat* vol expresar. Jo, á lo menys, confesso ingénuament que, sobre aquest particular, dissenteixo, per diferentes raons, ab l' opinió que generalment se 'n té. Dintre les varies singulars i curiosíssimes coses que he aprés á casa d'aquest home escepcional qui es en Quimet Horta, he aprés—i consti que penso aprofitar-men — aquesta nova singular significació del mot *puntualitat*, significació ignorada per molts, encara, ab tot i tenir un valor mes positiu i un sentit mes pregón, mes arbitrari i mes d'acord

ab les idees del noucents que la simple significació tradicional.L'idea primitiva qu'els homens conserven de la *puntualitat* es deguda sense dupte de cap mena á les dificultats de locomoció i de comunicació que á cada pas entrebancaven, i potser entrebanquen encara, el lliure albir dels homens. Aquestes dificultats, gracies á Deu, van minvant de dia en dia i la paraula, per lo tant, va perdent el seu sentit limitat i simplista, que 'n podriem dir material, per anar prenent un mes alt i mes extens i mes abstracte i complexe sentit espiritual.

Digueu-me d'aqui á cinquanta anys que significará alló de *ser puntual á l'hora de sortir el tren!* Allá ont el tren passa cada vuit dies, el perdrel per haver mancat á l'hora exacte pot efectivament portar algún perjudici al viatjer,peró cuant el transport per l' aviació ó 'ls dirigibles sigui una cosa establerta, permanenta i manejable, qui será, pregunto jo, el que 's posará á correr pels carrers per guanyar els cinq minuts que pugui portar de retrás?...

L' home puntual será allavors, indiscutiblement, aquell que intuitivament i ab la deguda, mes ó menys llarga, anticipació endevinará el moment oportú d' arrivar á lloc. L' home *puntual* será un verdader vident mes que un vulgar exacte. Será un profeta mes que un práctic ó un previsor; será un dominador del *temps* mes que un dominat—com som avui gairebé tots—per aquest foll i capritxós element. Aixó es l' Horta avui dia, anticipant-se á les facilitats locomotives com s' anticipá també, ab el seu admirable i preuadíssim *Almanac dels Noucentistes*, á les facilitats mecániques del seu taller.

Els innumerables clients de l'Horta—la majoría, i sense volguer-los ofendrer, evidentment de mentalitat retrasada comparada ab la del nostre inquiet noucentista impresor—van á cal Horta i l' hi diuhen—¡pobrets!—ab la major serietat i bona fe d' aquest mon al encarregar-li els seus trevalls:—Aixó ha d' estar per tal dia. Ho necessito sens falta.—S' en pot refiar—contesta impassible l' Horta. mirant-se, seriament al bon client ab mirada penetranta i un si és no és agresiva. Mes quant el client gira l' esquena confiat, diu l' Horta, mirant-lo compassiu per detrás les vidrieres del seu típic escriptori.—Que sabs tu, infelís, de quant ho necessites i qui ets tú, home irreflexiu, pera obligar-me á mi?...—i agafa el trevall que havia d' enllestir-se, tot lo mes, dintre cinq ó sis setmanes i 'l guarda, tranquilament i ab un complert aplom, dessota de la feina de tot un any.

Ja sé que'ls qui pensen á la vella manera dalirant pera objectar-me:—Peró aixó perjudica induptablement al confiat client?...—No amics meus de pensa sencilla, no; aquí hi há 'l mérit; aquesta, precisament, es la gracia de la *puntualitat* de l' Horta. Ell no solsament no perjudica sinó que, indiscutiblement, beneficia al client. Aquest *Almanac dels Noucentistes* n' es una prova ben palpable i manifesta.

Els homens acostumem á ser impacients i precipitats. Quant pensém una cosa ja la voldriem realisada. Aixó no es, certament, gaire moral. Totes les coses volen el seu temps com el vol l' assaonar de les fruites i el posar estimació á les perso-

nes. L' Horta té aquest dó preuadíssim d' entregar els trevalls no á l' hora que 'l client voldría—que això es un mérit ben discutible—sinó á l' hora que ell, el perfecte impresor, sapigué pressentir i endevinar l'hi fora de mes radianta utilitat.

I aquesta hora utilitaria de l' Horta no falta mai perqué en el fer de l' Horta hi ha un no se que de generositat i d' energia que l' hi dona aquesta virtut escepcional que, actualment, á lo menys que jo ho sápiga, no té cap mes mortal.

Per això l' Horta es un home extraordinari i exemplar entre els homens; per això ens ha pogut presentar un *Almanac dels Noucentistes* i per això s' ha fet del tot digne de la nostra mes fonda i sincera admiració i del nostre mes espontani i entusiasta i desinteressat elogi á la seva excelenta, incomparable i trascendental *puntualitat*.

CHIRON.

Març 1911.

Ens complau poguer publicar avui aquesta deliciosa fantasia sobre la *puntualitat*,, que 'l nostre *Chiron* tenía el propóslt de llegir en el sopar que una colla d' amics i admiradors oferiren al impresor Horta, ab motiu de la publicació del seu celebrat *Almanac dels Noucentistes*, propósit que *Chiron*, no havent assistit á tal festa, deixá per realisar. Es potser una de les págines mes garboses que *Chirón* hagi escrit.

NOCES DE PAPELLONA

CAPRITXO EN UN ACTE

(FRAGMENT)

CANÇÓ - PRÓLEC

—

T' hauries de casar,
Papelló de blanques ales;
t' hauries de casar
tu que sabs tant d' estimar.
—Bons amics jo 'm casaría
si'm sabesseu ben pregar.

—

Ja diu el bon cargol:
—Jo cedeixo á Papellona,—

ja diu el bon cargol,
—ma caseta si la vol.—
—Aquest do del teu cor noble
á mi 'm dona un gran conçol.

—

La formiga ja li diu:
—Portare tendres tabelles,—
la formiga ja li diu,
—i blat ros del bon istiu.
—Ah quin bon dinar de noces
que farem si tots veniu!

—

Ja diu l' abella d' or:
—Portaré per regalar-vos,—
ja diu l' abella d'or,
—de ma dolça mel la flor.
—Grans mercés gentil amiga
que prodigues ton tresor.

—

Portém, bon Papelló,
per ballar tambori i flauta;
portem, bon Papelló,
la musíca del pastô.
—Aixo si Grill i Cigala
que m' agrada de debó.

—

—Per tu vindré á brillar,—
diu el cuc lluent de l' herba,
—per tu vindré á brillar,
au com es que 't fas pregar!
—Jo prometo amics complauros!
Aquest vespre 'm vui casar.

ACTE UNIC

ESCENA I

PAPELLONA, ROSA, MARGUERIDA I VIOLETA

PAPELLONA
(am despit mal retingut)

Me dieu que entre tots, Papelló han decidit
á que 'm fes l' alt honor d' essê al fi mon marit?

ROSA
(molt vivament)

Si, l' amiga, ha sigut gracïos de debó.

MARGUERIDA

Gracïos i xarmant.

ROSA

Cada un d'ells, dant-se to
s' avensá, saludá i un present oferí
per les noces, pero lo que 'm sorprengué á mi
fou que, per decidir Papello a pendre esposa,
fins volgue la Formiga esser pródiga!

VIOLETA
(am dolcesa)

Rosa,
tu ets molt murmuradora!

ROSA
(fent el desentés)

Oh no!

Papellona s' asseu damunt la pedra. Sembla capficada; les seves amigues no s'en adonen.

MARGUERIDA
(á Papellona)

La formiga! Es bonic!
Avara i tot com és, per festejà al amic
portará grans de blat i fins tendres tabelles.

ROSA
(molt vivament)

Ai si, de pesols verts.

VIOLETA
(picant de mans)

Quines noces tant belles!

MARGUERIDA

Cuc Lluent li ha dit:—«Si, si, t' has de casar!
Jo brillaré per tu. Com és que 't fas pregar?»

VIOLETA
(am graciosa senzillesa)

«Son les prades i el bosc la meva cistelleta»
—murmurava á son torn la feinera abelleta—
«Per postres portaré mel d' or ben perfumada
com una flor de Maig; ¡això á tothom agrada!»

ROSA
(mitj somrient)

No hi ha pas cap fibló dintre d' aquesta historia?

MARGUERIDA

Fins el cargol te part en eixa gran victoria:
ell sa casa oferí!

ROSA
(sempre am vivesa)

I ben mudats com cal,
la cigala am sa flauta i el grill am son timbal
prometeren tocar les danses més galanes:
gavotes, rigodons, minüets i pavanes.

VIOLETA
(saltant d' alegría)

Quina joia! podrem dansar fins el matí!

MARGUERIDA

Jo'm posaré les meves sabates de satí.
Lo que 's per nâ á dansar no soc pas peresosa.

ROSA

Jo'm posaré 'l cos vert de punta vaporosa.

VIOLETA
(amb amabilitat)

Aquell que 's tan bonic!

MARGUERIDA

Jo corona d' argent.

VIOLETA
(amb el mateix tó)

Com á Reina bé't cal.

MARGUERIDA
(emocionada d' aquesta gentilesa)

Ton cor es indulgent!

Les tres flors han olvidat Papellona. De sopte Violeta s' acosta an ella. Ara Violeta está entre Rosa i Papellona).

VIOLETA

Prô tu no'ns vols dir rés, Papellona estimada!

ROSA
(molt vivament)

Es vrïtat.

MARGUERIDA
(igualment)

Doncs, que tens!

ROSA
(am la mateixa vivesa)

Sembles endormiscada!

VIOLETA
(Compasssiva)

Es que tens pena, oi?

MARGUERIDA
(am molta vivesa)

De que n' ha de tenir?

ROSA
(igualment)

Tot justament avui?

MARGUERIDA
(igualment)

Au, au, ens ho has de dir lo que t' han fet.

ROSA
(igualment)

Qué tens?

MARGUERIDA
(igualment)

Perque estás enutjada?

(Papellona s'aixeca bruscament)

PAPELLONA
(accentuant els mots amb ira)

Es una cosa absurda, mai vista, mai pensada,

fè'ls casaments aixís. Peró jo no m' apuro:
les noc es són per fer

ROSA
(Desconsolada)

Bé, i què?

PAPELLONA

Jo us asseguro
que mestre Papelló me la pagará cara
(Totes tres la miren encuriosides. Papellona segueix amb energia:)
Aquell que 's vol casar al menos se declara!

ROSA
(molt vivament)

Es clar que si!

MARGUERIDA
(igualment)

Es ben cert!

VIOLETA
(igualment)

Oh i tal!

PAPELLONA
(indignada)

Que s'ha pensat
Papelló 'm deia á mi que ell tenia jurat,
per casar-se esperar tant temps com fos possible;
i ara, un bell demati, no més perque és sensible
á certes atencions aduladores, ala!
que tot estigui á punt: el gran festi de gala,
la lluminaria, el ball... la nuvia improvisada,
Es capritxos!

ROSA

Ja ho crec.

PAPELLONA

Si m' hagues suplicada
que jo li fes la gracia i la joia i l' honor
d' esser sa esposa, bé! Res d' aixo. Monsenyor
crida á qui 'l vol sentir:—Me caso desseguida!—
La nova es va escampant per l' herbeta florida
i jo ho sé per vosaltres, casualment. Molt bé!

ROSA
(poc á poc)

Es irritant!

MARGUERIDA

L' haurém de renyar fort primê...

(Pausa: mira á Papellona)

després...

(Fa un pas. Després am gentilesa i am to de suplica, diu juntant les mans)

Cal perdonar!

VIOLETA
(molt vivament)

Oh si!

ROSA

Ben encertat

(Petit silenci)

PAPELLONA

(dolçament mirant-les una darrera l' altre)

Rosa, tu has de lluir ton bell cosset brodat;
Marguerida, cor d'or, tu trines per dansar;
tu mateixa ja esperes poguer-te bellugar,
ma bona Violeta. Si el peu ja t'ho demana!

(Les tres flors baixen el cap confoses. Papellona somriu).

Eh, que us tempta aquest ball?

(Pausa)

VIOLETA
(ingenuament)

Si, molt!

ROSA I MARGUERIDA
(suplicant)

Sigues galana!

PAPELLONA
(després d' nna pausa)

Us haig de confessar que també 'm tempta á mi!

VIOLETA
(vivament)

Oida, ma Papellona!

MARGUERIDA
(igualment)

Que bé!

ROSA
(igualment)

Que bé! Si, Si!

PAPELLONA

La franquesa val més que les més habils traces.
Pro jo vui espantar amb habils amenaces,
mon traidor Papelló,
(mirant de justificar-se)
Això no és pas mentir.
Se tracta solzament de fer-lo arrepentir!
Quan ell haurá comprés que era una grossería
volguer-se casá am mi sens dir-me ni bon dia...
(Se sent cap á la dreta i á alguna distancia la veu de Papelló que talla la paraula á Papellona).

PAPELLÓ
(cantant)

Avui jo 'm casaré
am la meva enamorada.
Avui jo 'm casare
al devant del vell Morê.

PAPELLONA
(molt frisosa)

Es ell. Ja tornareu. Aneu, tingueu paciencia!
(Les tres flors surten depressa per la esquerra)

. . . . . .

MAURICE BOUCHOR.

Trad. cat. d'Alexandre Galí i Joan Llongueras.

DISQUISICIONS PEDAGOGIQUES EN ART: DEL LLOGIC PROCÉS SINTÉTIC

I

EL nostre principi estétic es la Unitat, es l' Armonía i per lo tant, sols per medi de SINTESSIS formarem la visió artística. Aquesta nostra teoría no es solsament monista estéticament, car aduc ho es en el resultat pedagogic que'ns proposem obtenir. El motiu d' encaminar l' esperit del educat vers el poder de simplificació; vers el poder de compendre facilment la forma i la estructura dinámica dels espais continguts entre diversos cossos estatics. El *summum* d' aquesta éducació es el poder transformar lo variat en unitat, sens perdre en el producte, la riquesa de matiços de lo complexe.

Quan l' esguart i l' enteniment del infant estan mancats de la educació necessaria per trobar en els models les líneas simplificadores, per reduir á figures semi-geométriques la complexitat llur, tota la força del pedagoc dèu obrar sens autocracia en l' esperit del deixeble orientant-lo vers el poder de sintessis, fins que lo complexe devingui als ulls del infant tan facil, tan clar com una esfera. Car devem tenir present que la forma es diversa en cada cos, peró entren en la formació de les peculiars estructures, lineas curves i rectes amb les llurs derivades, combinades no obstant per una proporció. Lo essencial en la forma és aquest ritme de proporció que fa distingir uns cossos d' uns altres cossos. Els academics asseguraven que era més dificil dibuixar una ma, que un nas. I nosaltres, en cambi habem pogut observar que les mateixes ratlles coordinades entren en la formació de les dues parts i que, per lo tant, és tan facil dibuixar les lineas d' un cos, ó de una de ses parts que les d' un altre ó de sos petits detalls. Lo dificil no es dibuixar una má, sino enténdre-la, viure-la pel ritme de proporció.

¿No l'habeu sentit mai aquest ritme que lliga unes parts del cos am les altres? ¿No l' habeu sentit aquest ritme que agermana les formes del univers. No l' habeu trobada mai aquesta norma que existeix en el mon i ens ne dona un sentit armonic? Oh la gran disciplina ó el gran equilibri de les formes i els espais en la Natura! Oh la llei d' estructura dels cossos, peculiar en cada forma, rica en matiços! Cada cos segueix una llei de formació i la divinitat está subgecta á la llei de proporció del univers. Fray Luis de Leon ens en diu tot el secret d' aquest gran acort universal, en aquells admirables versos de «Noche serena»:

Quien mira el gran concierto
De aquestos resplandores eternales,
Su movimiento cierto
Sus pasos desiguales,
Y en proporción concorde tan iguales.

Jo l' he sentit aquest ritme en el espai ovirant la celica volta estival, eixint aca-

lorat de la dança, encegat de les seves lluminositats i brillantors, tot d'un cop penetrar en les tenebres del jardi i guaitar enlaire i en la gran obscuritat hont' era engolit m' atragué la vista i m'imposá l'esperit la grandesa del ritme de la estelada; aquest ritme maravellós, aquesta simetria capritxosa que guarden les unes am les altres, aquest arabesc sublim i ordenat. No fou tan sols la bellesa lo que atragué mon esguart, sino que fou tota la celica volta am l' equilibri dels espais i les constelacions, fou la unitat, la concordancia de uns estels amb altres. Jo aquella nit vaig tenir el goig de trobar la sintessis del firmament estelat.

Aquest ritme habem de cercar-lo en les diverses coses del mon, aquesta relació debem cercar-la en lo gran i en lo petit, car aquesta llei lliga am bells llaços les diferentes parts d' un cos entre sí i am totes les variades formes existents. Aquesta educació es el nostre ideal. Car per sintessis entendrém i crearem la bellesa, filla de la proporció viventa.

Els grecs són els que per gracia de la mesura mediterrània trovaren la proporció-veritat que equival á Bellesa, trovaren el Ritme Universal que no es proporció deslligada del acort del mon, sino acort concordant am la riquesa del gran acort universal.

Qui pogués am claretat expresar el gran concepte de la Proporció. Proporció! proporció! relació del temps d' un acort i de tots els acorts entre si. Oh el mestre prou docte i prou fort per formar una generació creadora d' una disciplina viva, de una Bellesa clássica! Altre cop el mar Mediterrani faria el miracle.

RAFEL BENET VANCELLS.

(Seguirá)

CRÓNIQUES I COMENTARIS

Centre Excursionista

La Secció d' Instrucció d' aquest Centre se reuní per trassar un plan d' acció que, donat l' ambent d' entussiasme per la cultura que 's respira entre 'ls socis, ha sortit ben provist d' ideals guiadors i d' iniciatives á acomplir inmediatament. Nossaltres extraiem de lo molt i bo que 'ls individuus de l' esmentada secció se proposen realisar, la creació d'una Revista Científica local, el foment de cursos de Ciencias Naturals, la formació d' una Biblioteca científica al Centre, l' estudi del Folklore i de l' Arqueologia locals, l' instigació de les excavacions á Sant Pere i de la creació definitiva del Museu. Nosaltres ens proposem parlar llarc d' aqueixes coses tan encoratjadores i mentrestant ens posem al servei de dita secció.

Pel número vinent

Hem de deixar la ressenya de la inauguració del curs MiquelAngel i de les notabilíssimes conferencies del nostre distingit colaborador en Martí Alegre. Ara ho tindriem de fer á correcuita i llur importancia exigeix espai.

Terrassa Lawn-Tennis Club

Els cronistas de CIUTAT, que són curiosos i una mica si és no és indiscrets, assistiren de rigurós incognit—tota vegada que no hi eren invitats—á la ben organi-

sada festa intima que, amb el mateix acert de sempre, celebrá en la tarde del diumenge 26 del actual aquesta, per nosaltres tant simpática entitat, en el local de la *Escola Vallparadis*. La festa consistí en una petita sessió de música á cárrec de diferentes senyoretes i algunes joves tots socis del *Tennis Club*. Això es una cosa tant inusitada entre nosaltres que gairebé mereix un repicament general de campanes. No crec que mai les senyoretes de aquesta ciutat haguessin demostrat com en aquesta festa exemplar, tant excelents qualitats pera l'estudi sério i formal de la música. Un ben preparat ambient d' educació artística fou el que regná en aquesta la darrera preuadíssima festa intima del *Tennis Club*. Avant i fora simpatics sportmans. Sapigueu agermanar bé l'*art*, aquest podriem dir-ne elevat *sport del esperit*, am totes les vostres aficions i diversions; que l' art us preserverá de caure jamai en cap vulgaritat i en cap ridiculesa, i per éll sereu sempre elevats á n'aquella gerarquia dels homens qui senten. qui pensen i qui gosen i la vostra entitat será aixis forta, entusiasta i viva. *Art* i *Sport*, veushaqui dugues formidables columnes de les varies hont deuria apoiarse sólidament la nostra futura civilitat.

VI Sessions selectes d'Art

No tenim espai pera parlar extensament d' aquestes *VI sessions* magnífiques que organisá la *Escola Coral* en la passada Quaresma. La nostra prensa unanimament ha dedicat á tots els elements que hi han pres part i especialment al mestre-director senyor Llongueras, els mes entussiastes elogis. Nosaltres no volem ser menys. La *Escola Coral* ha demostrat evidentment que avui per avui, és l' única entitat que conta amb elements suficients i amb una ben orientada direcció pera portar á cap festes artístiques d'importancia. Fóra de Barcelona, no creiém que en cap altre ciutat de Catalunya siga possible realisar una serie de sis sessions tan selectes i tant serioses i variades com les que 'ns ha donat la *Escola Coral*. Val á dir que 'l públic, que comença ja á apreciar en lo molt que val l' obra de la *Escola Coral*, i la te ja en la consideració de entitat cultural popular eminentment terrassenca deslligada en absolut de tot interés partidista, secundá extraordinariament la bella iniciativa de la *Escola Coral*. L' abonament quedá plé al cap de pocs dies d' haberse obert i lo mellor de la nostra societat se doná cita cada diumenge al local de la *Escola Coral* sortint-ne tothom complascudissim. La correcció del públic en totes les sessions ha sigut exemplar. La nostra més coral enhorabona á tots els qui d'un modo ó altre han contribuit al éxit d' una obra que tant d' honor fa á Terrasa.

Nostres excuses

Per una causa involuntaria sortí bona part del número anterior sense corretjir les errades de caixa. Els nostres llegidors saben bé prou com no és aquest descuit cosa corrent en nosaltres. Be prou que 'ns en dolguérem amargament quan ens en adonárem. Procurarém que una tal calamitat no 's repeteixi en nostres págines. Per aquesta vegada que 'ns excusin els amables llegidors. Prou grós es el cástic qu' en el mateix descuit trovárem.

A causa d' un petit cambi en la direcció de la nostra revista ha sortit aquest número amb algún retrás. Desde el número prop-vinent, CIUTAT sortirá puntualment á fi de cada més.

Imp. MARCET Y FIGUERAS, Sant Joan, 14 i Nou, 57,—Teléfono, 857.—TERRASSA.

«Estudi»

Isidre Nonell

BIBLIOTECA DE CATALUNYA
BC
CIUTAT